

Wymagania państwa w odniesieniu do funkcjonowania młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii

Teresa Kaniowska

Wydział Resocjalizacji i Socjoterapii ORE

Sulejówek, 10 kwietnia 2018

Plan prezentacji

- Wymagania państwa w odniesieniu do MOW i MOS
- Uwzględnienie specyfiki MOW i MOS w nadzorze pedagogicznym
- Podstawy prawne funkcjonowania MOW i MOS
- Warunki sprzyjające skutecznej resocjalizacji i terapii (kształcenie specjalne, indywidualizacja procesu edukacji, wychowania, resocjalizacji i terapii, warunki usamodzielnienia)

Wymagania państwa w odniesieniu do MOW i MOS

- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U z 2017 r. poz.1611)**

rozporządzenie określa wymagania wobec publicznych szkół i placówek o których mowa w art. 44 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe jakie podejmują szkoły i placówki w celu tworzenia optymalnych warunków realizacji działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej, a także zapewnienia każdemu uczniowi warunków niezbędnych do jego rozwoju, podnoszenia jakości pracy szkoły lub placówki i jej rozwoju organizacyjnego.

Wymagania państwa w odniesieniu do MOW i MOS

Wymagania wobec młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii :

- Organizacja pracy placówki sprzyja osiągnięciu celów
- Wychowankowie nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej
- Wychowankowie są aktywni
- Kształtowane są postawy i respektowane normy społeczne
- Rodzice są partnerami placówki
- Placówka współpracuje ze środowiskiem lokalnym na rzecz wzajemnego rozwoju
- Placówka w planowaniu pracy uwzględnia wnioski z analiz i badań zewnętrznych i wewnętrznych
- Zarządzanie placówką służy jej rozwojowi

Nadzór - uwzględnienie specyfiki funkcjonowania MOW i MOS oraz kierunków polityki oświatowej państwa

W zadaniach podejmowanych w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego nad szkołami i placówkami danego regionu istotnym jest uwzględnienie specyfiki funkcjonowania młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii, w tym:

- Kim jest wychowanek ośrodka
- Jakiej wymaga pomocy
- Jakie posiada zaplecze socjalne i emocjonalne w rodzinie oraz środowisku lokalnym

Wymagania państwa w odniesieniu do MOW i MOS

Wymagania dotyczące prowadzenia działań wychowawczych i profilaktycznych zostały opisane w taki sposób, aby szkoły i placówki mogły je realizować w zakresie:

- rzeczywistych problemów występujących w danej szkole lub placówce
- w oparciu o zdiagnozowane problemy uczniów i zagrożenia występujące w ich środowisku

Warto, w tym zakresie uwzględnić także specyfikę środowiska lokalnego, w którym dany ośrodek funkcjonuje (istotne dla oceny osiągnięć i możliwości w tym zakresie).

Nadzór- specyfika MOW i MOS

Ważne jest, aby pamiętać o tym przy ocenie organizacji działań sprzyjających osiągnięciu celów placówki w zakresie:

- nabywania przez uczniów wiedzy i umiejętności określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego
- tworzenia warunków sprzyjających respektowaniu norm społecznych
- tworzenia warunków sprzyjających poczuciu bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego wychowanków

Nadzór- specyfika MOW i MOS

- organizacji indywidualnego wsparcia w procesie edukacji terapii, resocjalizacji z uwzględnieniem potrzeb określonych w opracowanym dla każdego wychowanka IPET
- zainteresowania losami wychowanków
- uwzględnieniu kompetencji wychowawczych rodziców,
- dysfunkcjonalnością rodzin (uzależnienia, przestępczość, przemoc, zaburzenia psychiczne, poważne problemy zdrowotne, ubóstwo materialne)

a co za tym idzie, utrudnioną współpracę z rodzicami wychowanków placówki określoną w wymaganiach jako jeden z istotnych elementów jej optymalnego funkcjonowania (**rodzice są partnerami placówki**).

Nadzór- specyfika MOW i MOS

- Z uwagi na wskazany przez MEN na rok szkolny 2017/2018 obszar monitorowania w ramach nadzoru pedagogicznego jakim jest **organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej we wszystkich typach szkół** wskazane jest zwrócenie uwagi, czy dla wszystkich wychowanków MOW i MOS został opracowany IPET.
- Zwrócenie uwagi na rzeczywiste rozwiązywanie problemów wychowanków wynikających z diagnozy ich potrzeb
- Uzyskanie informacji, w jaki sposób przy planowaniu zadań ośrodka wykorzystywane są wyniki ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej.
- Uwaga! Z przepisów nie wynika obowiązek prowadzenia wewnętrznego nadzoru pedagogicznego przez dyrektora **niepublicznej szkoły czy placówki**. Taki obowiązek może nakładać na dyrektora osoba prowadząca placówkę niepubliczną, poprzez zapis w statucie, lub dyrektor może prowadzić nadzór z własnej inicjatywy (§ 35. przepisów § 22–24 i § 34)- Dz.U. z 2017 r. poz. 1658

Nie ma natomiast różnic w wykonywaniu zewnętrznego nadzoru pedagogicznego w publicznych i niepublicznych szkołach (placówkach).

Nadzór- specyfika MOW i MOS

- Czy program jest oparty o wielospecjalistyczną diagnozę problemów wychowanka i wnioski sformułowane na jej podstawie oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, we współpracy, w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną?
- Czy w realizacji zadań opisanych w programie uczestniczą spójnie nauczyciele, wychowawcy i specjaliści zatrudnieni w placówce?
- Jak oceniany jest udział samego wychowanka w realizacji opracowanego dla niego programu oddziaływań edukacyjno-terapeutycznych?
- Czy program ten jest modyfikowany, zgodnie z warunkami określonymi w przepisach.

Nadzór- specyfika MOW i MOS

- Z uwagi na rotacyjny pobyt wychowanków istotne jest zwrócenie uwagi na:
- Potrzebę systematycznej ewaluacji wewnętrznej i analizy jej wyników jako podstawy dalszych działań w ramach IPET, zgodnie z potrzebami wychowanków
- Przygotowanie do właściwego funkcjonowania wychowanka w społeczeństwie, wybór alternatywnej ścieżki życia, wejścia na rynek pracy

Podstawy prawne

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016r. - Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59) Art. 2. System oświaty obejmuje:

7) młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze umożliwiające dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 36 ust. 17, a także dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, realizację odpowiednio obowiązku, o którym mowa w art. 31 ust. 4, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki;

Podstawy prawne

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie publicznych placówek oświatowo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania (Dz.U z 2017 r. poz. 1606)

Podstawy prawne

Przepisy rozporządzenia określają szczegółowo:

- warunki pobytu wychowanków w ośrodkach MOW i MOS
- realizowane zadania wychowawcze, edukacyjne, resocjalizacyjne i terapeutyczne z uwzględnieniem form pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Zatrudnienie specjalistów a potrzeby

- Określono potrzebę zatrudnienia kadry specjalistycznej, według obowiązujących standardów zatrudnienia. Wskaźnikiem dla zatrudnienia specjalistów powinna być liczba wychowanków w ośrodku
- Jest to warunek niezbędny dla realizacji zamierzonych celów i osiągnięcia oczekiwanych efektów terapii i resocjalizacji, w tym organizowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej
- Tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin pracy bezpośrednio z uczniami/ wychowankami dla pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych, doradców zawodowych, z wyjątkiem nauczycieli zatrudnionych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, nie może przekraczać 22 godzin (przepis będzie obowiązujący od 1.09. 2018 r, zgodnie z Dz.U. z 2017 poz.2203).

Inne zadania statutowe

Określono także:

- warunki pobytu w ośrodku wychowanki w ciąży
- możliwość tworzenia grup usamodzielnienia
- możliwość uczęszczania niektórych wychowanków, za zgodą sądu do szkół ogólnodostępnych
- obowiązek współpracy z Rzecznikiem Praw Obywatelskich (Krajowy Mechanizm Prewencji)
- warunki zatrudniania wolontariuszy.

Inne zadania statutowe

Młodzieżowy ośrodek wychowawczy i młodzieżowy ośrodek socjoterapii współpracują z ośrodkami pomocy społecznej i powiatowymi centrami pomocy rodzinie:

- w celu zapewnienia usamodzielniającym się wychowankom pomocy, o której mowa w art. 88 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930, z późn. zm.2), oraz w zakresie wynikającym z innych potrzeb rodziny wychowanka.

Inne zadania

Do szkoły specjalnej funkcjonującej w młodzieżowym ośrodku wychowawczym i młodzieżowym ośrodku socjoterapii mogą uczęszczać uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, niebędący wychowankami ośrodka, jeżeli szkoła dysponuje wolnymi miejscami (współpraca ze środowiskiem lokalnym, promocja, łagodzenie stereotypów).

Zadania dla organów prowadzących ośrodki

W § 80 rozporządzenia określono że, organy prowadzące młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze i specjalne ośrodki wychowawcze, które w dniu wejścia w życie rozporządzenia nie spełniają wymagań, o których mowa odpowiednio w § 26 i § 43, dostosują ośrodki do tych wymagań do dnia 31 sierpnia 2020 r.

Kształcenie specjalne

- **art. 127.1.** Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież niepełnosprawne, niedostosowane społecznie i zagrożone niedostosowaniem społecznym, wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki odpowiednio w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i szkołach lub oddziałach integracyjnych, przedszkolach i szkołach lub oddziałach specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego i ośrodkach, o których mowa w art. 2 pkt 7.
- **Zgodnie z przepisami art.127 ust. 13 i 15** zobowiązany do zapewnienia kształcenia specjalnego każdemu dziecku z terenu danego powiatu posiadającemu orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest starosta powiatu.

Kształcenie specjalne

- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. z 2017 r., poz. 1578)**

Kształcenie specjalne

- Kształcenie specjalne organizuje się w szkołach, oddziałach i ośrodkach na każdym etapie edukacyjnym.
- **W szkołach ogólnodostępnych nie organizuje się oddziałów specjalnych dla uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym.**

Kształcenie specjalne

- Kształcenie uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym może być prowadzone do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy:
 - 1) 20. rok życia – w przypadku szkoły podstawowej;
 - 2) 24. rok życia – w przypadku szkoły ponadpodstawowej.

Indywidualizacja procesu edukacji, wychowania, resocjalizacji i terapii

- **Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny**, o którym mowa w art. 127 ust. 3 ustawy, zwany dalej „programem”, opracowuje zespół, który tworzą nauczyciele i specjaliści (psycholog, pedagog, logopeda, terapeuta, doradca zawodowy), prowadzący zajęcia z uczniem, a w przypadku ośrodków, także wychowawcy grup wychowawczych prowadzący zajęcia z wychowankiem w tym ośrodku.
- Zespół opracowuje program po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając diagnozę i wnioski sformułowane na jej podstawie oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

Indywidualizacja procesu edukacji, wychowania, resocjalizacji i terapii

IPET zawiera:

- **Opis zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów**
- **Przewidywane formy i okres udzielania uczniowi pomocy pp**
- **Działania wspierające rodziców**
- **Zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne** oraz inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia
- **Zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego**, w przypadku ucznia klasy VII i VIII szkoły podstawowej, branżowej szkoły I stopnia, liceum ogólnokształcącego i technikum

Indywidualizacja procesu edukacji, wychowania, resocjalizacji i terapii

Formy pomocy uwzględniają wyniki wielospecjalistycznej diagnozy potrzeb wychowanka oraz cele rozwojowe i terapeutyczne jak np.:

- rozwijanie potencjału poznawczego
- wspieranie motywacji do zmiany postaw
- kształtowanie motywacji do uczenia się
- praca nad samoświadomością i samokontrolą
- kształtowanie poczucia własnej wartości

Indywidualizacja procesu edukacji, wychowania, resocjalizacji i terapii

- Program opracowuje się na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie dłuższy jednak niż etap edukacyjny, w terminie nie dłuższym niż 30 dni od daty otrzymania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub w ciągu 30. dni od daty przybycia wychowanka do ośrodka.
- **W młodzieżowym ośrodku wychowawczym IPET opracowuje się dla każdego wychowanka (także nie posiadającego orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego) – zgodnie z przepisami § 5 rozporządzenia w sprawie kierowania do MOW (DZ.U. z 2011 r. Nr 296, poz.1755)**
- Zespół, co najmniej dwa razy w roku szkolnym, dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę efektywności programu oraz, w miarę potrzeb, dokonuje jego modyfikacji.

Indywidualizacja procesu edukacji, wychowania, resocjalizacji i terapii

W indywidualnym podejściu do każdego wychowanka MOW i MOS ważne szczególnie:

- Dbanie o spójny i konsekwentny system wychowawczo-profilaktyczny
- Jasne reguły postępowania - pokazywanie konsekwencji podejmowanych działań/określonych zachowań

Indywidualizacja procesu edukacji, wychowania, resocjalizacji i terapii

- Wzmacnianie-dostrzeganie i wszelkich przejawów zachowań pożądanych
- Utwierdzenie w zaufaniu we własne możliwości i umiejętności
- Wskazywanie, jakie zachowania są dobre, a jakie złe, prowadzenie rozmów na temat wartości
- Rozwijanie empatii i wrażliwości na potrzeby innych osób
- Wspieranie w poszukiwaniu konstruktywnych form spędzania czasu wolnego, z wykorzystaniem indywidualnych potencjałów, zainteresowań i uzdolnień wychowanków
- Budowanie motywacji do zmiany postaw, dalszej nauki, dobrej perspektywy na dalszą edukację lub pracę po opuszczeniu ośrodka

Warunki sprzyjające skutecznej resocjalizacji terapii w MOW i MOS

Zadanie te realizowane są w formach:

- zintegrowanej działalności dydaktycznej, korekcyjnej, wychowawczej i opiekuńczej
- przygotowania do pracy zawodowej poprzez organizację uczestnictwa wychowanków w kursach kwalifikacyjnych
- organizowania udziału w życiu społecznym gospodarczym i kulturalnym środowiska lokalnego
- współpracy z rodzicami, organizacjami społecznymi i innymi instytucjami

Warunki sprzyjające skutecznej resocjalizacji i terapii w MOW i MOS

Mogą to być:

- Zajęcia rozwijające uzdolnienia,
- Zajęcia specjalistyczne: korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym,
- Porady i konsultacje

INDYWIDUALNY PROGRAM EDUKACYJNO-TERAPEUTYCZNY IPET zawiera formy, sposoby i okres udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Są one uwzględniane w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym (IPET) opracowywanym odrębnie dla każdego ucznia/wychowanka MOW bez względu na posiadanie orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Warunki dotyczące usamodzielnienia wychowanków MOW

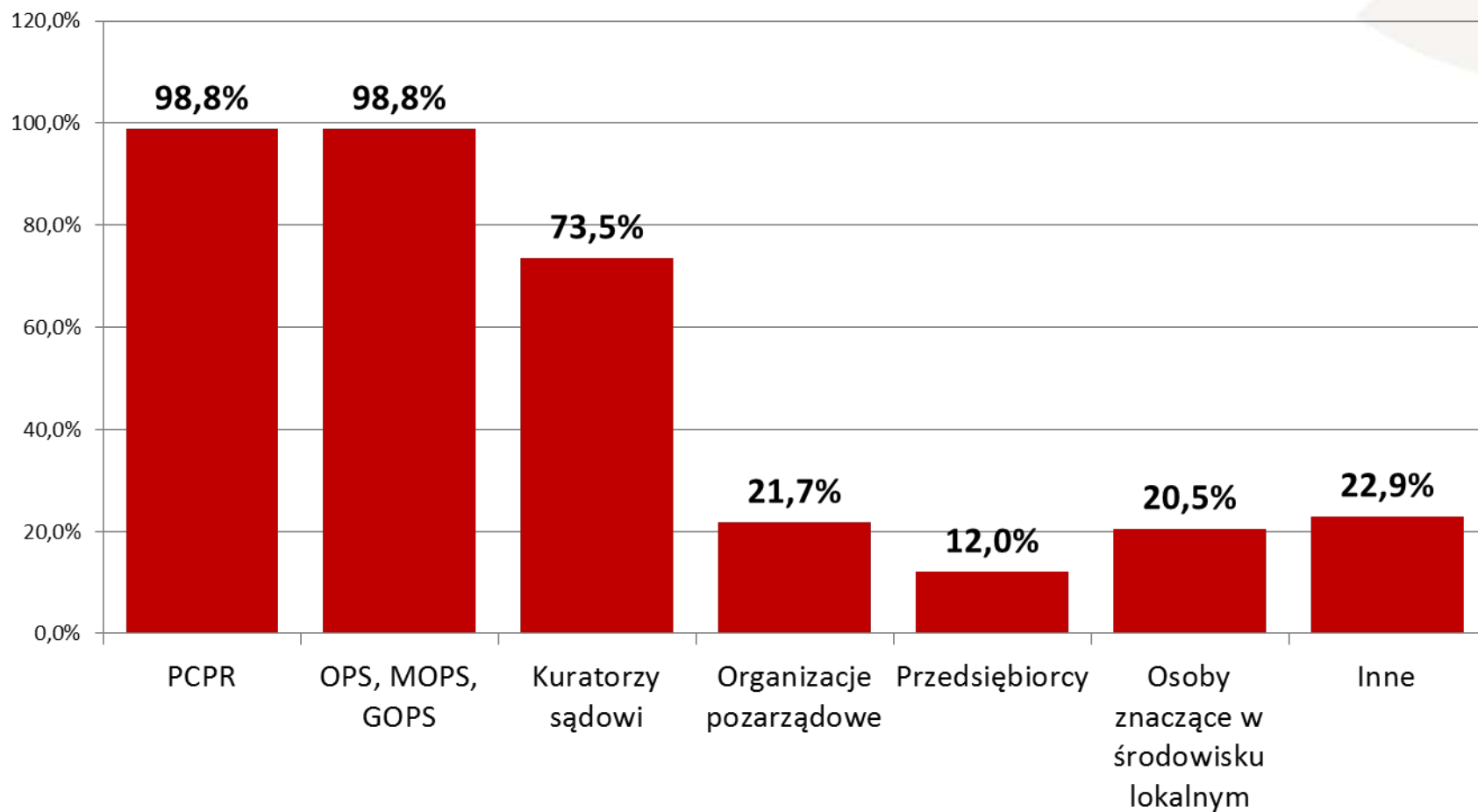
Brak optymalnego rozwiązania sytuacji pełnoletnich wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych, mogą być uczniami szkoły w MOW, ale nie mogą być wychowankami ośrodka (brak spójności przepisów upn i rozporządzenia MEN w sprawie organizacji kształcenia specjalnego)

Organizowanie pomocy w tym zakresie (mieszkanie w pobliżu ośrodka i dochodzenie do szkoły) odbywa się w ramach pomocy finansowej przewidzianej na kontynuowanie nauki w procedurze usamodzielnienia organizowanej na podstawie art. 88 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz.930).

Formy wsparcia wychowanka oferowane przez MOW w procesie usamodzielnienia

- Opracowywanie wraz z wychowankiem Indywidualnego Programu Usamodzielnienia
- Pomoc w wypełnieniu dokumentów niezbędnych do usamodzielnienia
- Współpraca z właściwymi dla miejsca zamieszkania wychowanka podmiotami
- Współpraca z rodzinami wychowanków oraz instytucjami pieczy zastępczej/ opiekunami prawnymi
- Wystąpienia o przydział mieszkania chronionego, socjalnego
- Pomoc w wyborze i wypełnieniu formalności w związku z kontynuacją nauki poza MOW

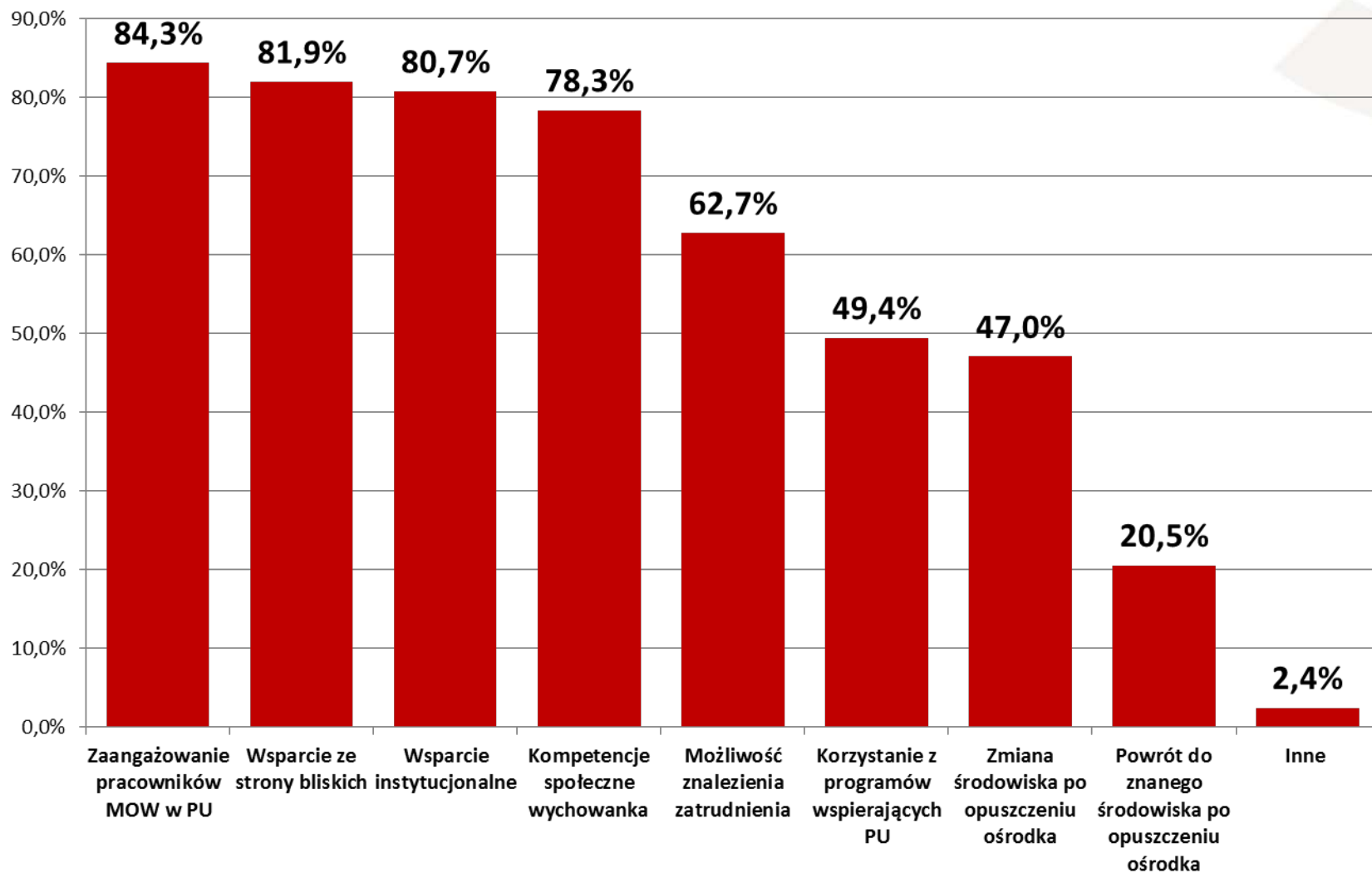
Współpraca MOW w procesie usamodzielnienia wychowanków

Inne podmioty z którymi współpracuje MOW w związku z procesem usamodzielnienia wychowanków

- Opiekunowie prawni, przedstawiciele instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej,
- Centrum Kształcenia Ustawicznego
- Szkoły
- Urzędy Pracy
- Wydział lokalowy Urzędu Miasta/Gminy
- Młodzieżowe Centrum Kariery
- MOWy MOSy
- Opiekunowie usamodzielnienia

Główne czynniki ułatwiające wychowankom przejście pełnego programu usamodzielnienia

Przeszkody w readaptacji społecznej nieletnich

- Bariery w procesie społecznej readaptacji nieletnich po opuszczeniu ośrodka
- Warunki utrudniające równoległą pracę z rodziną nieletniego w okresie jego pobytu w ośrodku
- Niedostateczne zaangażowanie lub brak doświadczenia, wiedzy i umiejętności osób wspierających procesy usamodzielnienia nieletnich

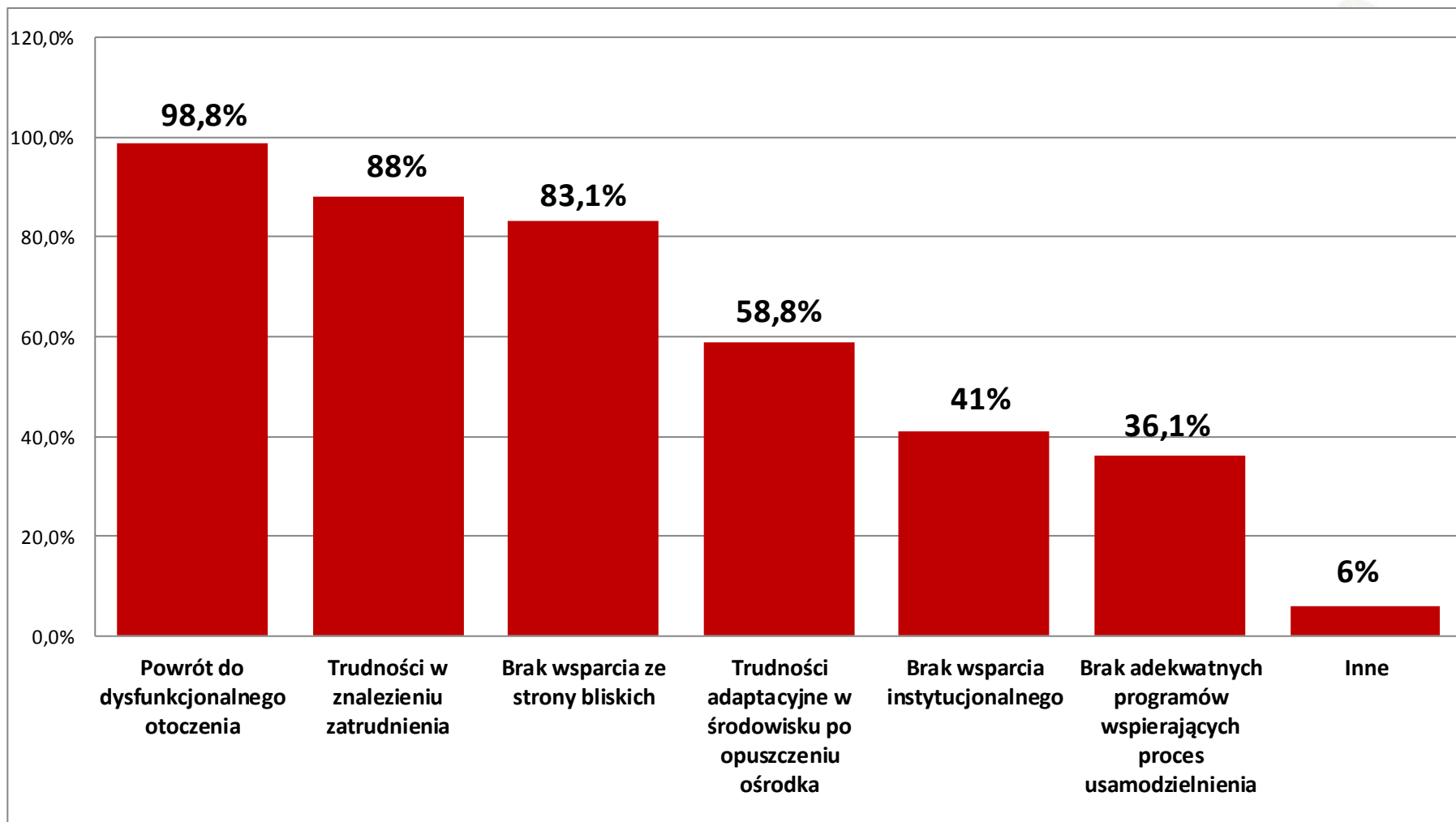
Inne problemy dotyczące usuwania skutków negatywnej socjalizacji nieletnich

- Stygmatyzacja prowadząca do wykluczenia społecznego po powrocie z placówki (unikanie kontaktów ze strony członków społeczności lokalnej, brak zaufania, obwinianie za popełnienie przestępstwa w przypadku trudności w ustaleniu rzeczywistych sprawców)
- Identyfikacja z grupami przestępczymi na tle doznanych niepowodzeń w nawiązaniu pozytywnych relacji społecznych
- Zjawisko dziedziczenia bezrobocia (w niektórych rodzinach przyjęty i utrwalony sposób funkcjonowania, nie poddający się pozytywnej zmianie)

Inne problemy dotyczące usuwania skutków negatywnej socjalizacji nieletnich

- Trudności w znalezieniu się na rynku pracy, związane z występującym w danym środowisku bezrobociem obejmującym także inne grupy społeczne
- Niska samoocena, poczucie osamotnienia, rezygnacja, wycofanie w przypadku napotykanym trudności
- Brak adekwatnych do potrzeb programów profilaktycznych w środowiskach lokalnych

Czynniki utrudniające wychowankom przejście pełnego programu usamodzielnienia

Czynniki sprzyjające osiągnięciu i utrwalaniu pozytywnych efektów resocjalizacji

- Opracowanie i wdrożenie specjalistycznej procedury pomocy
- Wzmacnianie wychowawczej funkcji rodziny
- Tworzenie bezpiecznych warunków emocjonalnych i społecznych
- Niwelowanie negatywnych skutków stygmatyzacji prowadzących do obniżenia statusu społecznego osoby w środowisku lokalnym
- Organizacja szkoleń/form doskonalenia dla służb społecznych w zakresie metod pracy środowiskowej
- Pomoc w aktywizacji zawodowej, przekwalifikowanie, organizowanie kursów dla wychowanków opuszczających ośrodki
- Nawiązanie kontaktów z przedsiębiorcami
- Włączenie do pomocy instytucji lokalnych (media, organizacje pozarządowe, osoby znaczące)

Dziękuję za uwagę

Teresa Kaniowska

Wydział Resocjalizacji i Socjoterapii ORE

teresa.kaniowska@ore.edu.pl